

EXPOSICIONS

La Inquisició: víctimes i còmplices.

Produïda per la revista d'història moderna *Manuscripts*, de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), l'Arxiu Històric Comarcal, el Centre d'Estudis Històrics i el Centre Associat de la Universitat d'Educació a Distància (UNED), de Terrassa.

Arxiu Històric Comarcal de Terrassa, del 12 al 29 de maig de 1998.

Enguany, a Terrassa es celebrà el cicle de conferències *La Inquisició: víctimes i còmplices*, amb la presència de destacats especialistes en la matèria (els historiadors Bennassar, Carrasco, Jiménez Montesión i Borromeo) i, com a activitats paral·leles, s'organitzaren un cinefòrum, amb la projecció de la pel·lícula *Akelarre*, de Pedro Olea, i una exposició amb el mateix títol del cicle, la qual, durant aquelles jornades, es va poder visitar a la UAB i a la UNED respectivament.

L'exposició, en ser inaugurada a l'Arxiu Històric Comarcal, va anar precedida d'una conferència de Doris Moreno, sobre Inquisició i poder local a Terrassa. La conferenciant va establir les relacions entre el tribunal, que va funcionar a Espanya entre 1478 i 1833, i la ciutat. D'altra banda, va explicar l'estructura de poder de la institució, que comprenia des de la Inquisició General fins al comissari que actuava a la base de la piràmide de poder, tot controlant el comportament de la població.

Voldríem destacar el caràcter pedagògic de l'exposició, amb només vuit plafons i quatre vitrines. Al primer plafó es presentava una introducció del que fou la Inquisició, nascuda al segle XII, després del decret del papa Llucià III; al segon plafó s'exposava l'estructura territorial i l'organització administrativa del Sant Ofici; al tercer es descrivia el procés inquisitorial; al quart es podia saber què era l'acte de fe; al següent es feia un «recorregut» per la temptació del ser, la temptació del pensar i la temptació del sentir; especialment interessant resultava conèixer la relació dels llibres prohibits que ens ofería el sisè plafó; al setè, s'hi exposava qui eren les víctimes de la Inquisició, fins a arribar al que fou la decadència i la supressió de l'alt tribunal. Finalment, al darrer se'ns ofería una acurada cronologia.

I si el discurs argumental és important perquè el visitant segueixi l'itinerari marcat fins al final, també ho són els elements gràfics exposats, que en aquest cas van ser documents locals i publicacions sobre la Inquisició com ara *Tarrasa antiga y moderna*, de Ventalló i Vintró, on l'autor va detallar les tortures que van patir les bruixes terrassenques detingudes el 1615. Tant els documents com el llibre d'en Ventalló són dipositats a l'Arxiu Històric Comarcal i a l'Arxiu Parroquial del Sant Esperit. Els textos anaven també acompanyats de la reproducció de quadres i dibuixos de Goya, del Museu del Prado, a més de gravats de l'Arxiu General de Simancas i de l'Institut Municipal d'Història de Barcelona, entre d'altres.

Lourdes Plans i Campderrós

Jordi À. Carbonell, Mireia Freixa, Neus Peregrina, *Germans Viver*. Barcelona: Caixa de Terrassa i Lunwerg editores, 1997, 211 p.

Entre el final del 1997 i el principi del 1998, el Centre Cultural de Terrassa va acollir a les seves sales 3, 4 i 5 una mostra dels germans Pere i Tomàs Viver. Aquests dos pintors es troben inclosos dins del corrent de la pintura paisatgística catalana, que estava dividida en diverses escoles amb matisos i influències més o menys variades; dins d'elles les més destacades eren l'escola d'Olot i l'escola de Sitges, representades per pintors tan notables com Vayreda o Fortuny, respectivament.

En l'àmbit local, el grup de pintors que componen l'escola terrassenca van servir, no només per donar a conèixer les possibilitats i la varietat del paisatge vallesà, sinó també per ajudar a enriquir la vida cultural de la ciutat, que al començament del segle es trobava dins de les tendències modernistes i noucentistes, al voltant de figures com Joaquim Vancells i d'entitats com el Cercle Artístic, el Gremi d'Artistes i posteriorment (ja al 1927) els Amics de les Arts. Anys després, aquesta escola trobarà continuïtat amb pintors com Rafel Benet, nebot de Vancells i deixeble de Pere Viver, Antoni Badrinas o Jacint Bassó, entre d'altres.

Pel que fa als germans Viver, val la pena de recordar que tots dos van rebre una formació pictòrica similar, encaminada a continuar el negoci del pare, en Tomàs Viver i Vila, que era pintor i propietari d'un taller de pintura decorativa. Cal tenir present que aquest tipus de pintura, basada principalment en temes populars, servia per decorar habitatges residencials, edificis públics o locals comercials com ara cafès, farmàcies o confiteries. Per tant, en l'àmbit en què ells es movien no era necessària la representació dels grans temes que la pintura havia utilitzat al llarg de la història, com ara els temes històrics, religiosos o mitològics. I si en algun cas es precisava la pràctica d'aquest tipus de temàtiques, els encàrrecs anaven a parar a mans de pintors de Barcelona.

Per tant, ens trobem amb uns germans Viver amb una producció destinada a satisfer les demandes pròpies de la ciutat, dins del corrent que s'ha qualificat com a modernista simbolista.

Això no vol dir que no hi hagi diferències entre tots dos germans: n'hi ha; especialment en els aspectes tècnics, ja que després de la mort de Pere, Tomàs va evolucionar per tal de començar a elaborar un llenguatge pictòric propi, treballant bàsicament la tècnica. L'estil de Tomàs és més clàssic; en canvi, en Pere va tenir moments en els quals predomina, com diu Neus Peregrina al seu estudi, un *realisme sentimental* que més tard barrejarà amb tocs impressionistes, i fins i tot postimpressionistes els darrers anys de la seva vida. Com podem veure a les obres representades al catàleg, la temàtica de Pere es basà en temes de muntanya i de natura al llarg de tota la seva carrera; Tomàs, en canvi, també hi afegí temes urbans i vistes més íntimes, no tan panoràmiques.

Aquest catàleg s'afegeix als quatre que ja havia editat la Caixa de Terrassa anteriorment, dedicats a Torres García, Jaume Huguet, Mallol Suazo i Lluís Muncunill. El volum

es divideix en tres parts i afegeix un recull que inclou imatges de nombroses obres dels germans. Aquestes parts són: "I. Paisatgisme vuitcentista i el camí de la modernitat"; "II. Les arts plàstiques a Terrassa al temps dels germans Viver" i "III. Els germans Viver, mestres de la pintura terrassenca".

La primera part, de Jordi À. Carbonell, fa una excel·lent exposició de l'evolució de la pintura paisatgística europea, a partir del seu naixement com a tal el segle XVI fins a l'aparició de l'escola terrassenca, passant per les escoles holandesa, francesa o anglesa, amb una llarga tradició en aquest gènere des de l'època moderna. Finalment, l'autor se centra en el paisatgisme català, i concretament en el desenvolupament d'aquest gènere a la Terrassa de principis de segle.

La segona part, escrita per Mireia Freixa, és molt útil per tal de donar a conèixer el context cultural en què es van criar i formar els dos germans. Parla de quin va ser l'impacte dels diversos corrents estilístics que arribaven a la nostra ciutat, i com els intel·lectuals del moment actuaven i es movien per les entitats culturals de la ciutat.

En tercer lloc, Neus Peregrina fa un estudi força detallat, primer conjunt i després per separat, de la vida i l'obra dels germans Viver.

Finalment, hi ha una catalogació de l'obra dels dos pintors, a càrrec de Freixa i de Peregrina, que inclou 117 obres, a les quals cal sumar-hi aquelles que van apareixent al llarg de tot el volum.

Per últim, hem de dir que la historiografia no ha tractat els dos germans de la mateixa manera. La figura del germà gran, en Pere, sempre ha estat molt més ben valorada, potser per les esperances que fos una gran promesa de l'art pictòric, si no hagués estat per la seva mort prematura als 44 anys. La prova és que sempre hi ha hagut més interès per exposar la seva obra (del maig de 1995 al gener de 1996, Terrassa va acollir l'exposició *Pere Viver. Entre la bastida i el cavallet*), i fins i tot la nostra ciutat li ha dedicat una escola i un carrer. Tomàs, en canvi, sovint s'ha vist com un continuador de l'obra del seu germà gran. En tot cas, tant l'exposició del Centre Cultural com el catàleg dels "germans Viver" han servit per donar a conèixer encara més i valorar objectivament la feina i la trajectòria d'en Tomàs i, alhora, per consolidar la valoració i la difusió de l'obra i la biografia d'aquests dos pintors.

Sandra Domínguez i Nuño

La Fàbrica Tèxtil

Produïda pel Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya.

Exposició permanent del Mnactec, inaugurada el 13 de maig de 1998.

El proppassat 13 de maig de 1998 es va inaugurar una nova exposició permanent del Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica, que complementa les propostes de què ja disposava. Es tracta d'una exhibició que neix amb l'objectiu final de convertir-se en un referent imprescindible per conèixer el passat industrial de Catalunya en general. I de moment sembla que ho està aconseguint, ja que una de les principals virtuts de la mostra és que combina amb èxit la visió particular d'una fàbrica tèxtil terrassenca amb una perspectiva molt més àmplia del que significà la industrialització al nostre país.

D'una banda, l'exposició intenta ser un retrat fidel del procés complet que seguia el sistema de producció d'una part molt concreta del sistema industrial, la matèria tèxtil, en el marc d'un tipus de fàbrica catalana molt específica: la fàbrica amb màquina de vapor del segle passat. I el cert és que ho aconsegueix amb escreix, ja que el visitant pot recórrer i conèixer els múltiples elements implicats en el procés que converteix la llana animal en peces de vestir. L'exposició no deixa cap element fora i partint dels principis més bàsics, el carbó i la forma com la màquina de vapor el converteix en energia per moure els telers i les altres màquines, mostra els diferents passos que segueix el material fins a esdevenir el producte acabat. Cal destacar la qualitat didàctica del sistema utilitzat, que combina molt bé el rigor amb la simplicitat i aconsegueix, així, arribar tant a aquells que desconeixen absolutament el sistema de producció tèxtil com a les persones que hi han tingut experiències (que a la nostra ciutat són moltes). Destaca especialment la idea de mostrar, a cada apartat, com entra i surt el producte treballat, de manera que el visitant pot entendre com funcionen la multiplicitat de màquines i conèixer el nom específic que rep cada part implicada en un sistema de producció força llarg i complex.

L'exposició també destaca per la tasca de recuperació d'exemplars de totes les màquines que s'utilitzaven a la fàbrica tèxtil, algunes de les quals d'una antiguitat i valor que la converteixen en una col·lecció única i excepcional. A més cal, afegir la dificultat que segur que ha comportat fer funcionar una maquinària que ja no tothom sap fer anar (i no perquè sigui molt antiga, sinó perquè en poc temps la modernització de la fàbrica n'ha canviat ràpidament la forma). En aquest sentit, cal celebrar la participació dels ciutadans que, una vegada més, han cobert amb la seva inquietud personal una part de la tasca de conservació de la memòria històrica que l'Administració pública molt sovint no pot abastar. Cal agrair la feina d'aquestes persones que, de forma anònima i totalment desinteressada, durant molts anys s'han dedicat a conservar i a mantenir en bon estat algunes peces de gran valor i que, amb un fort sentit de la responsabilitat i de l'interès ciutadà per fer conèixer el passat, les han cedides generosament al Museu.

Però el gran valor de l'exposició és que va molt més enllà d'explicar el procés de producció tèxtil. Aprofitant

l'excel·lent espai on el mateix museu està ubicat, l'antic vapor Aymerich, Amat i Jover dona una visió molt més àmplia del que significava la fàbrica en si, en l'àmbit econòmic però especialment en l'àmbit social. La mostra combina l'espai de l'antiga fàbrica amb fotografies d'època de les mateixes fàbriques, de tal manera que el visitant pot situar en el seu àmbit natural aquelles màquines que acaba de veure funcionar. Així mateix, també conjuga l'estructura física de les naus de la fàbrica amb la reproducció dels espais interns de treball; destaca especialment la forta diferència existent entre l'àmbit dels obrers i obreres i l'àmbit dels patrons. A aquesta ambientació, d'una gran fidelitat, cal afegir-hi el reforç que significa l'escenificació de petits moments de la vida a la fàbrica per part d'un grup d'actors en determinades hores. En aquest sentit també destaca, pel seu gran valor il·lustratiu, la recuperació i l'exhibició dels magnífics cartells d'època que «educaven» els treballadors amb sentències que són una reproducció fidel de la mentalitat de l'època entorn del que significava el treball a la fàbrica.

Tot plegat dona una imatge molt directa i clara de l'aspecte humà de la producció tèxtil, de les relacions de classe que s'hi donaven i dels importants canvis que a tots els nivells implicà la revolució industrial en la societat catalana del segle passat. És en aquest sentit que creiem que l'exposició traspasa clarament l'àmbit local i, encara que

s'emmarqui en una fàbrica tèxtil terrassenca, ofereix una visió àmplia de tota la Catalunya industrial i permet situar-hi d'altres elements històrics que expliquen el nostre passat contemporani.

En definitiva doncs, aquesta nova exposició aprofita i revaloritza un dels elements clarament distintius de la ciutat, el seu passat industrial, i reforça així la tendència dels últims anys d'exportar un nou element d'una visió turística de Terrassa: la imatge d'una ciutat que ha estat testimoni excepcional de la industrialització que va ser tan important per al nostre país. El Museu mateix està esdevenint un element emblemàtic d'aquesta capitalitat industrial i és cada cop més un motiu més de visita de la nostra localitat, fent augmentar cada dia més el nombre de visitants que rep (tot i que les seves enormes dimensions fan que no es noti la presència de visitants). L'únic problema que pot tenir és que s'està convertint en un museu inabastable amb una sola visita, ja que la suma de les diferents exposicions fa necessari tornar-hi més vegades, per poder gaudir-les totes amb el temps suficient. Ara bé, aquest és un «problema» que tenen tots els grans museus i, per tant, es tracta més aviat d'un valor afegit que hi fa encara més recomanable una visita.

Montserrat Clua i Fainé